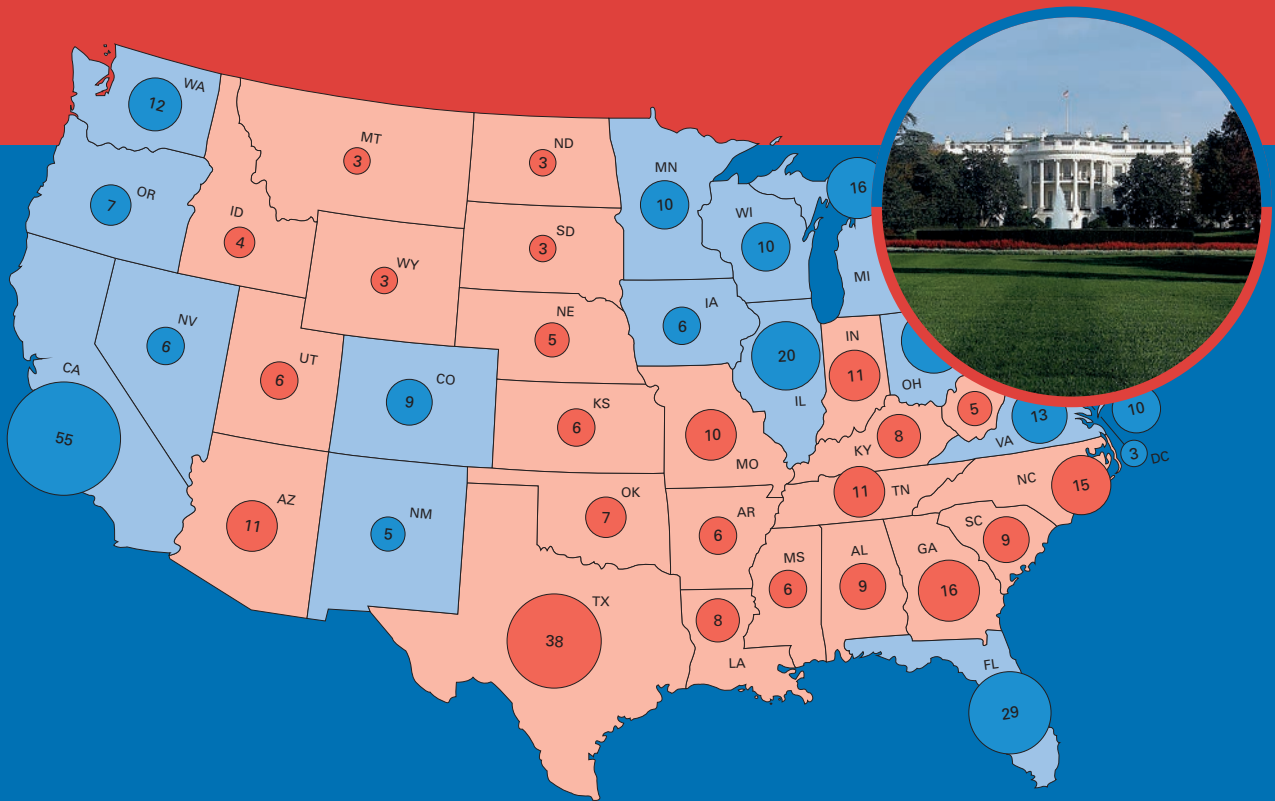

ATLAS

prezidentských voleb

1896–2012

USA

Petr Karas

p3k

Karel Kupka

STÁTY USA

- CT Connecticut
- DE Delaware
- MA Massachusetts
- MD Maryland
- NH New Hampshire
- NJ New Jersey
- RI Rhode Island
- VT Vermont
- WV Západní Virginie

Tečkami jsou vyznačena největší města Spojených států amerických.

V mapách na str. 8–37 používáme oficiální dvou písmenné zkratky federálních států USA (viz tabulka).

název státu	zkratka	počet obyvatel (2012) ¹⁾	rozloha (km ²) ²⁾
Alabama	AL	4 822 023	131 426
Aljaška (Alaska)	AK	731 449	1 481 347
Arizona	AZ	6 553 255	294 312
Arkansas	AR	2 949 131	134 856
Colorado	CO	5 187 582	268 627
Connecticut	CT	3 590 347	12 548
Delaware	DE	917 092	5 060
Florida	FL	19 317 568	139 670
Georgie (Georgia)	GA	9 919 945	149 976
Havajské ostrovy (Hawaii)	HI	1 392 313	16 635
Idaho	ID	1 595 728	214 314
Illinois	IL	12 875 255	143 961
Indiana	IN	6 537 334	92 895
Iowa	IA	3 074 186	144 701
Jižní Dakota (South Dakota)	SD	833 354	196 540
Jižní Karolína (South Carolina)	SC	4 723 723	77 983
Kalifornie (California)	CA	38 041 430	403 933
Kansas	KS	2 885 905	211 900
Kentucky	KY	4 380 415	102 896
Louisiana	LA	4 601 893	112 825
Maine	ME	1 329 192	79 931
Maryland	MD	5 884 563	25 314
Massachusetts	MA	6 646 144	20 306
Michigan	MI	9 883 360	147 121
Minnesota	MN	5 379 139	206 189
Mississippi	MS	2 984 926	121 488

název státu	zkratka	počet obyvatel (2012) ¹⁾	rozloha (km ²) ²⁾
Missouri	MO	6 021 988	178 414
Montana	MT	1 005 141	376 979
Nebraska	NE	1 855 525	199 099
Nevada	NV	2 758 931	284 448
New Hampshire	NH	1 320 718	23 227
New Jersey	NJ	8 864 590	19 211
New York	NY	19 570 261	122 283
Nové Mexiko (New Mexico)	NM	2 085 538	314 309
Ohio	OH	11 544 225	106 056
Oklahoma	OK	3 814 820	177 847
Oregon	OR	3 899 353	248 631
Pensylvánie (Pennsylvania)	PA	12 763 536	116 074
Rhode Island	RI	1 050 292	2 706
Severní Dakota (North Dakota)	ND	699 628	178 647
Severní Karolína (North Carolina)	NC	9 752 073	126 161
Tennessee	TN	6 456 243	106 752
Texas	TX	26 059 203	678 051
Utah	UT	2 855 287	212 751
Vermont	VT	626 011	23 956
Virginie (Virginia)	VA	8 185 867	102 548
Washington	WA	6 897 012	172 348
Wisconsin	WI	5 726 398	140 663
Wyoming	WY	576 412	251 489
Západní Virginie (West Virginia)	WV	1 855 413	62 361
District of Columbia (D. C.) ³⁾	DC	632 323	159
USA (CELKOVĚ)		313 914 040	9 161 923

¹⁾ odhad (červenec 2012) ²⁾ rozloha souše (celková rozloha USA včetně vnitřních vodních ploch činí 9 631 418 km²) ³⁾ federální okresek

ATLAS
prezidentských
voleb USA
1896–2012

Petr Karas Karel Kupka

Praha 2013

Obsah

O prezidentských volbách v USA	5
Postavení prezidenta	5
Průběh prezidentských voleb	5
Historický vývoj volebního systému	5
Dvě hlavní strany	6
Výběr prezidentských kandidátů	6
Červeně, nebo modře?	6
Vysvětlivky	7
Volební roky	
1896	8
1900	9
1904	10
1908	11
1912	12
1916	13
1920	14
1924	15
1928	16
1932	17
1936	18
1940	19
1944	20
1948	21
1952	22
1956	23
1960	24
1964	25
1968	26
1972	27
1976	28
1980	29
1984	30
1988	31
1992	32
1996	33
2000	34
2004	35
2008	36
2012	37
Výsledky hlasování voličů podle států	38
Prezidentské volby USA ve 20. a 21. století	40
Nárůst počtu voličů	40
Změna počtu volitelů v jednotlivých státech	40
Vítězství ve volbách	40
Změna prostorového rozložení podpory hlavních politických stran	41
Poznámky, literatura, internetové zdroje	42

PETR KARAS, KAREL KUPKA
ATLAS PREZIDENTSKÝCH VOLEB USA 1896–2012

Vydalo Nakladatelství P3K s.r.o. v Praze v roce 2013
Texty, mapy, redakce, design, sazba, zlom: Petr Karas, Karel Kupka
Fotografie Bílého domu na obálce: archiv ČTK (Olivier Douliery/ABACA)
Tisk: Carter/reproplus s.r.o.
2. vydání (1. vydání 2005)

© Nakladatelství P3K, 2005, 2013

ISBN 978-80-87343-20-3, 978-80-87343-21-0 (eKniha – PDF)

Nakladatelství P3K
www.p3k.cz

JUDAIKA
HISTORIE
GEOGRAFIE

O prezidentských volbách v USA

Málokterá událost vyvolává pravidelně takový celosvětový zájem jako volby prezidenta USA. Důvod je jasný. Spojené státy americké jsou dnes jedinou supervelmocí, největší ekonomikou světa, státem s největší vojenskou silou, a jejich prezident je tak vnímán jako nejmocnější muž světa. Byl je v posledních více než dvaceti letech tento fenomén silnější než kdy dříve, jsou Spojené státy prvořadou velmocí již po celé 20. století.

Na přelomu 19. a 20. století se USA staly nejvýkonnější ekonomikou světa, na mezinárodní scéně ale ještě stále hrály významnější roli tradiční evropské velmoci Spojené království, Francie či Německo. Až tragické světové konflikty pozvedly USA na první pozici mezi státy i v politické a vojenské oblasti. Ekonomická a později i vojenská síla Spojených států pomohla rozhodnout první světovou válku. Po ní se však Spojené státy stáhly dočasně do určité izolace. Až druhá světová válka znamenala definitivní nástup USA jako jedné ze dvou supervelmocí (vedle SSSR) a Spojené státy se staly garantem bezpečnosti „západního demokratického světa“. Proto vyvolává volba hlavy USA tolik pozornosti.

POSTAVENÍ PREZIDENTA

Postavení a pravomoci prezidenta USA jsou zakotveny již v Ústavě Spojených států amerických z r. 1787. V zemi se uplatnil prezidentský systém, prezident stojí v čele exekutivy a má tedy nejvyšší pravomoci při spravování státu. Proto je jeho role tak významná, na rozdíl od parlamentního systému (který funguje např. v České republice), kde je prezident spíše jen symbolickou hlavou státu s výrazně omezenými pravomocemi a skutečnou moc výkonnou zastává vláda v čele s premiérem.

Podle ústavy je americký prezident volen vždy na čtyři roky, přičemž XXII. dodatkem ústavy (z r. 1951) je jeho mandát omezen na nejvýše dvě funkční období. Spolu s ním je volen také viceprezident, jehož role je většinou malá; v případě úmrtí, odstoupení či sesazení prezidenta se ovšem viceprezident automaticky stává prezidentem USA až do řádných voleb – a takové případy nejsou v dějinách Spojených států výjimečné.

Sídlem prezidenta Spojených států je od r. 1800 Bílý dům v hlavním městě Washingtonu (v letech 1789–90 New York, 1790–1800 Philadelphia).

Moc výkonná je vyvažována mocí zákonodárnou (dvoukomorovým parlamentem – Kongresem) a mocí soudní (Nejvyšší soud). Kongres se skládá z dolní komory – Sněmovny reprezentantů, kde je každý stát početně zastoupen úměrně své lidnatosti, a z horní komory – Senátu, kde každý stát USA reprezentují dva senátoři.

PRŮBĚH PREZIDENTSKÝCH VOLEB

Způsob volby prezidenta USA je poměrně komplikovaný. Volí se dvoufázově, tedy *nepřímou*. Nejprve volí jednotlivých 50 států USA (a federálního okrsku – District of Columbia, ve kterém leží hlavní město Washington) zvolí tzv. *volitele*. Volitelé jsou občané, často voličům zcela neznámí (jména ve většině států USA ani nejsou uvedena na hlasovacích lístcích), delegovaní příslušnou politickou stranou. Tito lidé se zavázali, že budou hlasovat pro určitého kandidáta příslušné politické strany. Volitelé v řadě států sice nejsou zákonně vázáni volit podle výsledků všelidového hlasování, ale vůli voličů v naprosté většině případů respektují.

Kongres v r. 1845 stanovil *přesné datum voleb* na úterý po prvním listopadovém pondělku v takovém roce, který je dělitelný čtyřmi. V některých státech lze ale volit i s předstihem několika týdnů před „volebním úterým“ (tento trend v několika posledních volbách sílí). *Způsoby hlasování* voličů jsou stát od státu odlišné. Dnes nejčastějšími dvěma metodami jsou volby pomocí počítačů s dotykovými obrazovkami a pomocí lístků, které jsou vzápětí digitálně zpracované. Ve státech Oregon a Washington se v posledních letech volí výhradně korespondenčně.

Pro úplnost je nutné dodat, že současně s listopadovou volbou prezidenta probíhají i volby do Kongresu (ty se konají každé dva roky) – rozhoduje se o všech 435 křeslech ve Sněmovně reprezentantů, dále se volí jedna třetina členů Senátu. Ve většině států probíhají současně i různá referenda a místní hlasování.

Sbor volitelů, který byl nominován všelidovým hlasováním (každý stát má určený počet zástupců), v polovině prosince (v pondělí po druhé středě) volí prezidenta. Při nominaci volitelů se dnes až na výjimky uplatňuje princip „*vítěz bere vše*“ – výsledky lidového hlasování v každém státě určí takové volitele, kteří budou hlasovat jednotně pro vítěze voleb v daném státě podle rozhodnutí voličů (tedy pokud např. v r. 2012 v Kalifornii hlasovalo 60,2 % voličů pro volitele, kteří se zavázali volit B. Obamu, a 38,3 % podpořilo volitele M. Romneyho, nebude za Kalifornii o volbě prezidenta rozhodovat 33 volitelů Obamy a 22 Romneyho, ale všech 55 volitelů Kalifornie budou Obamovi volitelé). Princip *vítěz bere vše* udržuje význam jednotlivých států, jejichž vysoká míra autonomie je základním kamenem, na kterém vznikly Spojené státy americké. Na druhou stranu umožňuje vyhrát prezidentské volby i kandidátovi, který získal celkově menší počet hlasů v lidovém hlasování než jeho soupeř.

Počet volitelů je odvozován od počtu zastupitelů v Kongresu. V současné době má sbor volitelů 538

členů (100 odpovídá počtu senátorů, 435 odpovídá počtu poslanců Sněmovny a 3 jsou volitelé za D. C.). Kandidát musí získat alespoň 270 hlasů volitelů, aby se stal prezidentem. Nezíská-li žádný z kandidátů potřebný počet hlasů, rozhoduje o prezidentovi Sněmovna (taková situace nastala naposledy v r. 1824). Vybírá se ze tří prvních kandidátů (dle počtu získaných volitelských hlasů), každý stát má jeden hlas. Prezidentem se stává kandidát s největším počtem hlasů (pokud získal podporu nadpoloviční většiny všech států). Rozložení počtu zastupitelů v Kongresu (a tedy i ve sboru volitelů) je revidováno podle sčítání obyvatel (každých 10 let).

Oficiální výsledky prezidentských voleb se oznamují vždy 6. ledna na schůzi Kongresu, funkční období nového prezidenta začíná 20. ledna, předchází mu slavnostní inaugurace hlavy státu.

HISTORICKÝ VÝVOJ VOLEBNÍHO SYSTÉMU

Průběh prezidentských voleb v USA je v současnosti výsledkem dlouhého historického procesu. Základní pravidla formuluje Ústava Spojených států amerických, řada provedených změn byla průběžně kodifikována v legislativě jednotlivých států i v ústavních dodatcích.

Druhý článek ústavy říká, že každý stát si (dle vlastního zákonodárství) určí volitele v počtu odpovídajícímu počtu senátorů a členů Sněmovny reprezentantů, které tento stát deleguje do Kongresu. Tito volitelé se pak sejdou a každý má dva hlasovací lístky pro volbu prezidenta USA (alespoň jeden z prezidentských kandidátů musí být z jiného než „mateřského“ státu). Výsledný seznam zašlou do Kongresu, kde se provede sčítání. Osoba s nejvyšším počtem hlasů se stane prezidentem (obdrží-li počet hlasů odpovídající více než polovině počtu volitelů). Obdobně se pak osoba s druhým nejvyšším počtem hlasů stane viceprezidentem. Nezískal-li žádný z kandidátů potřebnou většinu, případně pokud se tak stalo u dvou kandidátů (i to bylo možné, neboť volitelé tehdy měli vlastně dva hlasy pro prezidenta), rozhodovala o prezidentovi Sněmovna reprezentantů.

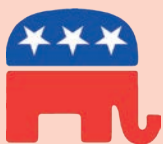
Vznik systému sboru volitelů, který se dnes mnohým jeví jako anachronismus, v sobě odráží historické souvislosti. Na konci 18. století byly USA velmi rozsáhlým, avšak řídko osídleným územím. Uspořádání přímých celonárodních voleb by bylo obtížné z organizačních důvodů, nehledě na skutečnost, že tato myšlenka byla na tuto dobu příliš odvážná. „Otcové“ ústavy se obávali, že voliči nebudou mít dostatek informací, zvláště o kandidátech pocházejících z jiných států. Dále vycházeli z domněnky, že v USA nebude

DEMOKRATICKÁ STRANA

Kořeny Demokratické strany sahají do r. 1792, kdy Thomas Jefferson, pozdější prezident USA, založil Republikánskou stranu, později nazývanou Demokraticko-republikánská strana. Ta stála v opozici vůči tehdy vládnoucí Federalistické straně. Spory mezi J. Q. Adamsem (6. prezident USA) a A. Jacksonem (7. prezident USA) vedly k rozpadu strany, silnější část vedená A. Jacksonem se začala nazývat Demokratickou stranou. Symbolem strany je oslík, jehož v hanlivém významu přiřkl prodemokratickým deníkům karikaturista Thomas Nast v r. 1870. Odtud tradice přešla i ke straně samotné.

Demokratickou stranu dnes podporují voliči preferující více levicovou politiku, než jakou představuje Republikánská strana, zdaleka však nejde o levicovou stranu typu tradičních evropských sociálních demokracií. Obě hlavní americké strany si jsou podobné v důrazu na soukromé podnikání, demokraté ale více preferují vládní financování sociální péče, programy posilující rovný přístup ke vzdělání či zdravotní péči. Obecně jsou demokraté v neekonomických tématech liberálnější (např. v otázce potratů či práv homosexuálů) než republikáni.

REPUBLIKÁNSKÁ STRANA

Republikánská strana vznikla v polovině 19. století z iniciativy bojovníků proti otroctví a zastánců bezplatného osídlování Západu. Přílákala mnoho nespokojenců ze strany Whigů, kterou republikáni brzy vystřídali jako hlavní opoziční sílu vůči Demokratické straně. První oficiální konvent proběhl 6. července 1854 v Jacksonu ve státě Michigan, kde byli vybráni kandidáti do volených funkcí státních úřadů. Prvním republikánským prezidentem se stal Abraham Lincoln v r. 1861. Oficiálním symbolem strany je slon. Jako u Demokratické strany, i tady je duchovním otcem nápadu karikaturista Thomas Nast.

Republikánská strana se dnes prezentuje jako konzervativní pravicová strana. Klade důraz na malé zásahy státu do ekonomiky, je ostře proti většímu přerozdělování získaných prostředků, obhajuje individuální zodpovědnost každého občana za vlastní osud. Staví se za „tradiční“ hodnoty, její podpora je nejvyšší v menších sídlech a na venkově, roste se zvyšující se mírou křesťanské religiozity.

existovat systém politických stran a volby budou skutečně výběrem výjimečných osobností, tedy nebudou existovat ani volební kampaně politických stran apod. Dalším z důvodů byl respekt k rozdílným legislativám jednotlivých států USA – systém volitelů sjednotil volbu prezidenta, aniž zasahoval do místního způsobu výběru kandidátů.

Tento systém se vyvíjel a v průběhu 19. století doznal změn, které ho přiblížily dnešnímu stavu. Nejdříve byl v r. 1804 přijat dvanáctý dodatek ústavy, dle kterého měl každý volitel už pouze jeden hlas pro prezidenta a jeden pro viceprezidenta. Tak již nikdy nemohli dva kandidáti současně získat nadpoloviční většinu hlasů (jak se stalo v r. 1800). Další změny přineslo zákonodárství jednotlivých států. Ty postupně zaváděly výběr volitelů na základě lidového hlasování (přímých voleb), celý proces se tak demokratizoval. V r. 1824 byli volitelé poprvé vybíráni lidovým hlasováním ve většině (v 18 ze 24) států USA (např. v Jižní Karolině však nebyli volitelé voleni všeobecným hlasováním ještě v r. 1860).

Stejný význam mělo uplatňování principu *vítěz bere vše* – hlasy všech volitelů daného státu získává prezidentský kandidát s absolutní či prostou většinou hlasů voličů. Tyto zásady začlenila řada států USA do svého zákonodárství již v průběhu první třetiny 19. století. V současné době jsou tímto způsobem delegování volitelů ve 48 státech a v D. C. V Nebrasce (od 1991, resp. 1992) a v Maine (od 1969, resp. 1972) je aplikována tzv. *okrsková metoda*: vítězný prezidentský kandidát podle všelidového hlasování „bere“ dva hlasy, další dva, resp. tři se rozdělí podle výsledků v jednotlivých kongresových okrscích (okrscích, podle kterých se volí do Kongresu). Zatím jen v r. 2008 v Nebrasce došlo k dělbě hlasů mezi jednotlivé kandidáty.

Vytvořil se tak systém, kdy volitelé (zvolení na základě lidového hlasování) mají dát hlas kandidátovi, který získal nejvíce hlasů v příslušném státu. Jde tedy o většinový systém, kde existuje „mezistupeň“ – sbor volitelů. Vzhledem k mnohokrát uplatněnému právu volitelů hlasovat v rozporu s výsledky voličského hlasování (dokonce mohou volit i občany, kteří nekandidovali), není tento „mezistupeň“ pouze formální. V r. 1952 Nejvyšší soud USA uznal právo jednotlivých států přijímat zákony, dle kterých by byli volitelé povinni volit kandidáta, za kterého byli delegováni. To však uplatnily jen některé státy, ve 21 státech je možnost „zběhnouti“ stále zcela legální. Právo volitelů hlasovat bez ohledu na výsledky všelidového hlasování neovlivnilo ale zatím nikdy prezidentské volby natolik, aby byl zvolen jiný kandidát, než který by měl vyhrát na základě pouhého sečtení hlasů volitelů ve „vítěznych státech“.

Zdokonalení volebního systému přinesl i zákon z r. 1887, který upřesnil pravidla platnosti volitelských hlasů v jednotlivých státech, a omezil tak možnost Kongresu zasahovat do tohoto procesu (jak se stalo po volbách v r. 1876).

Pokusů reformovat zásadně celý systém bylo mnoho (jen návrhů na změny týkající se sboru volitelů bylo na 500), v r. 1979 Senát nepřijal ústavní dodatek (návrh byl předložen již v r. 1966), kterým by se prezidentské volby staly přímými.

DVĚ HLAVNÍ STRANY

Uplatnění většinového volebního systému výrazně přispělo k vytvoření modelu dvou hlavních politických stran. Tento model se začal vytvářet již záhy po vzniku USA a s výjimkou krátkého období v první polovině 19. století existuje dodnes. Od poloviny 19. století jsou hlavními soupeři Demokratická a Republikánská strana.

VÝBĚR PREZIDENTSKÝCH KANDIDÁTŮ

V případě hlavních stran – Demokratické a Republikánské strany – jsou nominace kandidátů do prezidentských voleb (na prezidenta a na viceprezidenta) výsledkem nominačních klání, tzv. *primárek*. Tzv. primární volby, ve kterých příznivci příslušné strany vybírají delegáty na nominační sjezdy strany, byly poprvé použity v r. 1912. Tento systém výběru kandidátů na prezidenta je velmi komplikovaný a nemá obdoby mimo území USA. Dnes používá institut primárních voleb téměř čtyřicet států USA, v ostatních se uplatňuje tzv. *místní caucus* (více decentralizovaný a vícefázový způsob výběru delegátů). Do r. 1964 se kandidát na prezidenta volil až na nominačních sjezdech stran, od r. 1968 již nominační sjezdy obou stran pouze potvrzují výsledky primárek a caucusů. Tyto sjezdy se konají vždy v létě v roce voleb, nominační klání začíná již v zimě (jako první se konají v Iowě a New Hampshiru, každé čtyři roky se tak tyto dva nevelké státy stávají centrem pozornosti, neboť místní výsledky napoví mnohé o dalším vývoji primárek).

Voleb se účastní i celá řada jiných kandidátů, ale výsledky kandidátů nenominoovaných jednou z hlavních stran nejsou až na výjimky významné.

ČERVENĚ, NEBO MODŘE?

V USA neexistuje úzus pro barevnou identifikaci politických stran. Jak logo republikánů, tak i demokratů obsahuje tytéž barvy – modrou, červenou a bílou. Jen stěží můžeme v USA aplikovat tradiční „evropský“ model, kde pro konzervativní strany je rezervována modrá barva a např. pro levicovější uskupení barva červená. V posledních letech se pro označování zisků Republikánské strany častěji používá červená barva, pro zisky demokratických kandidátů barva modrá. Zdůvodnění jsou různá: od mnemotechnické pomůcky (republikáni = red), přes psychologii barev a její korelaci s rysy aktuálně přičítanými jednotlivým stranám až po „systém“ pravidelného střídání barvy pro vládní stranu (počítá se od r. 1976) – pro poslední dvoje volby v tomto modelu vychází pro republikány barva červená.

V amerických politologických studiích i žurnalistice posledních let byl zaveden termín *červené státy* pro státy, které mají tendenci dlouhodobě volit republikány, a *modré státy* pro ty, které obvykle volí demokraty. I proto jsme se rozhodli tento systém barevné identifikace v atlasu respektovat a pro jednotnost jsme ho promítli i zpětně do historických volebních map.

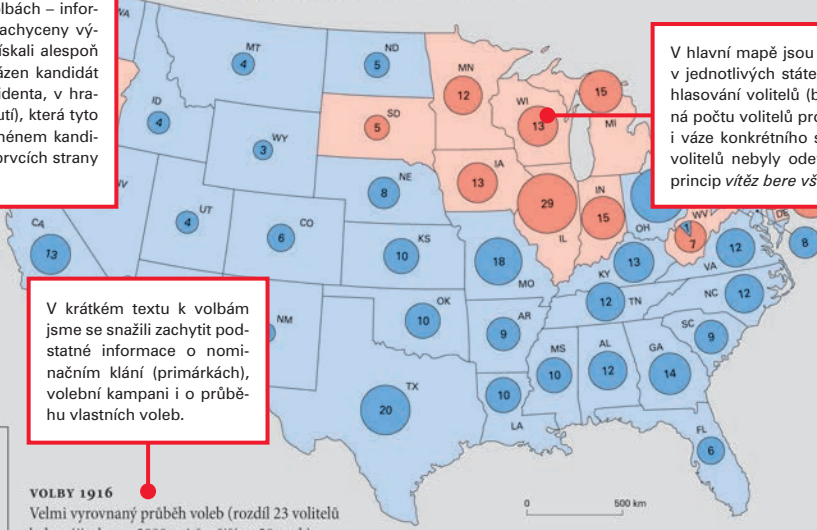
Počet členů volitelského sboru **1916** Volební rok

VÝSLEDKY HLASOVÁNÍ VOLITELŮ (531)

Woodrow Wilson Thomas Marshall [Demokratická strana]	277 (52,2 %)
Charles Hughes Charles Fairbanks [Republikánská strana]	254 (47,8 %)

Tabulka shrnuje ty nejpodstatnější údaje o volbách – informace o hlasování volitelského sboru. Jsou zachyceny výsledky těch prezidentských kandidátů, kteří získali alespoň jeden volitelský hlas. Větším písmem je vysázen kandidát na prezidenta, menším kandidát na viceprezidenta, v hranatých závorkách je uvedena strana (příp. hnutí), která tyto kandidáty nominovala. Barva čtverce před jménem kandidáta identifikuje tohoto kandidáta i v dalších prvcích strany (v mapách i grafech).

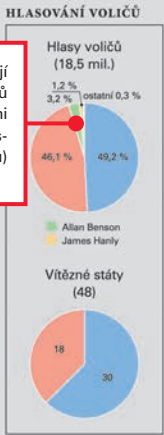
VÝSLEDKY PODLE STÁTŮ A VOLITELŮ

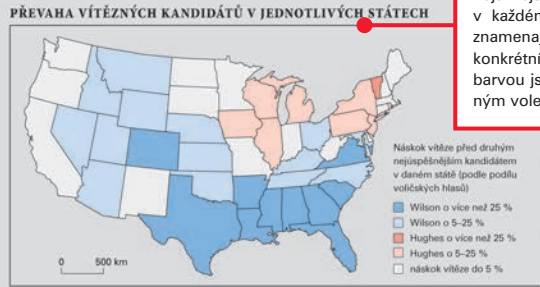
V hlavní mapě jsou zobrazeny vítězové lidového hlasování v jednotlivých státech (barva v podkladu států) i výsledky hlasování volitelů (barva v terčích). Velikost terčů je úměrná počtu volitelů pro daný stát (číslo vepsané v terči), a tím i váze konkrétního státu. Je-li terč dělen na výseče, hlasy volitelů nebyly odevzdány jednotně (nebyl tedy uplatněn princip *vítěz bere vše*).

V krátkém textu k volbám jsme se snažili zachytit podstatné informace o nominačním klání (primárkách), volební kampani i o průběhu vlastních voleb.

Terčové grafy znázorňují rozložení voličských hlasů mezi kandidáty (vypsání jsou ti uchazeči, kteří získali více než 1 % hlasů) a počty vítězných států.

VOLBY 1916
Velmi vyrovnaný průběh voleb (rozdíl 23 volitelů byl s výjimkou r. 2000 nejmenší za 20. stol.). Wilson dokázal vybudovat demokratickou voličskou základnu nejen na tradičním jihu, ale ve r. 1916 získal s výjimkou Oregonu i celý západ. Republikáni nominovali soudce Nejvyššího soudu Ch. Hughese, který jako kompromisní kandidát docílil toho, že se T. Roosevelt vzdal kandidatury za Pokrokovou stranu a podpořil kandidáta republikánů (původně se sám ucházel o nominaci). Hughes zvítězil v lidnatých státech severovýchodu, ale na celkové vítězství to nestačilo. O těsnosti výsledků však svědčí skutečnost, že např. v Kalifornii rozhodl rozdíl necelých čtyř tisíc voličů (13 volitelů Kalifornie by stačilo Hughesovi ke zvolení).

Vedlejší mapa zobrazuje odstup vítězného kandidáta od druhého nejsilnějšího v lidovém hlasování v každém státě. Nejsytější barvy znamenají velmi výrazné vítězství konkrétního kandidáta, šedivou barvou jsou vybarveny státy s těsným volebním výsledkem.

1917–1921 Funkční období prezidenta vzešlého z daných voleb

THOMAS WOODROW WILSON → (1915), při kterém zahynulo mj. 128 Američanů, pohnulo americkým veřejným míněním a daleko více se začalo mluvit o válce. Prezident Wilson však v duchu svých zásad **razažoval** spíše o mírových řešeních. Přesto ale souhlasil s posilováním americké armády i námořnictva. Do prezidentských voleb v r. 1916 vstoupal Wilson s porádkem, který udržel USA stranou války. I to byl **jedna z příčin jeho znovuzvolení**.

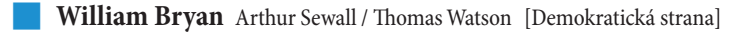
Medailonky prezidentů obsahují stručné životopisy a snad ty nejpodstatnější momenty úřadování jednotlivých prezidentů. Ve vymezeném prostoru nemožno mít ambici být vyčerpávající charakteristikou. U prezidentů, kteří úřadovali po více funkčních obdobích, je text rozvržen do více stran.

Wilson Kongres o vyhlášení války Německu. Šlo o zásadní krok, první přímé vojenské angažování USA v Evropě. Amerika se soustředila na válku, došlo k mobilizaci zdrojů, počet příslušníků ozbrojených sil se zvýšil 10x. Dne 8. ledna 1918 představitel Wilson plán (tzv. 14 Wilsonových bodů) mírové koncepce poválečného světa (odzbrojení, otevřená diplomacie, svoboda plavby na moři, sebeurčení národů, řešení otázky koloniálních impérií, vznik Společnosti národů atd.). Tento značně idealistický program se pokoušel prosadit i na mírových jednáních ve Versailles. Byl úspěšný jen zčásti, silněji se prosadily vize Francie a Spojeného království.

(tato situace nebyla ještě ošetřena ústavou, to se stalo až XXV. dodatkem z r. 1967). Vláda byla značně ochromena, řadu rozhodnutí činila za Wilsona jeho druhá žena Edith, často proto nazývaná „první prezidentkou USA“. Kongres se postavil proti prezidentovi mj. v otázce Společnosti národů, a USA se tak nestaly jejím členem. Ke zlepšení stavu prezidenta došlo až na jaře 1920, ale již zůstal invalidní. Po válce skončila hospodářská konjunktura, nezaměstnanost vzrostla, část společnosti se radikalizovala, v létě 1919 propukly silné rasové nepokoje. Všechny tyto okolnosti oslabily pozici demokratů a vyústily v jejich drtivou prohru ve volbách v r. 1920. Zlomový Wilson předal úřad a stáhl se do ústraní. Zemřel 3. února 1924. ■

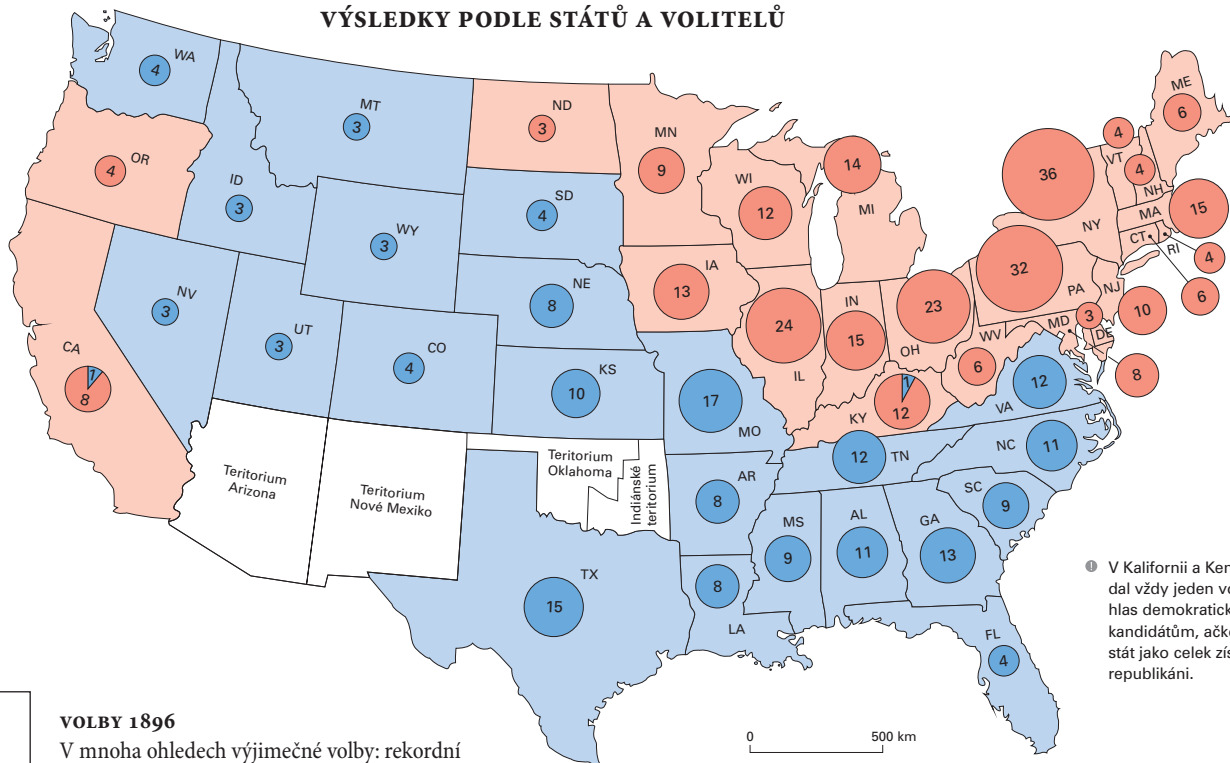
V říjnu 1919 postihla Wilsona mrtvice. Ačkoliv byl několik měsíců paralyzován, nadále zůstal prezidentem

VÝSLEDKY HLASOVÁNÍ VOLITELŮ (447)

	William McKinley Garret Hobart [Republikánská strana]	271 (60,6 %)
	William Bryan Arthur Sewall / Thomas Watson [Demokratická strana]	176 (39,4 %)

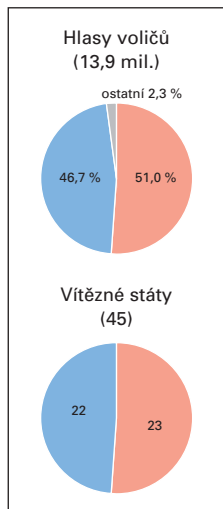
VÝSLEDKY PODLE STÁTŮ A VOLITELŮ

Barva států odpovídá barvě kandidáta, který získal nejvíce voličských hlasů. Velikost terčů odpovídá počtu volitelů (číslo v terči), jejich barva kandidátovi, pro kterého hlasovali volitelé.

1 V Kalifornii a Kentucky dal vždy jeden volitel hlas demokratickým kandidátům, ačkoliv stát jako celek získali republikáni.

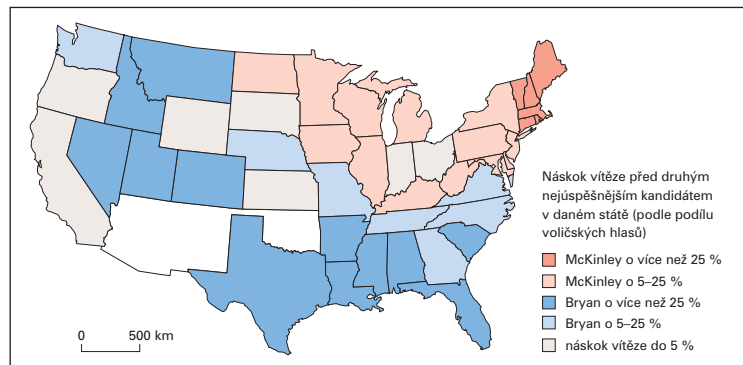
HLASOVÁNÍ VOLIČŮ

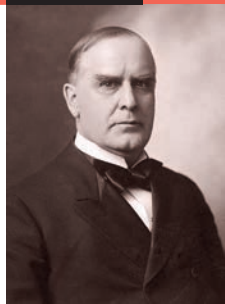
VOLBY 1896

V mnoha ohledech výjimečné volby: rekordní volební fond republikánské dvojice, modernizace volební kampaně (využívání telefonu, železnice), nejvýraznější volební vítězství od roku 1872 a konečně 5. nejvyšší procentuální volební účast v historii prezidentských voleb USA (79,3 %). Demokrati (Bryan a dvojice kandidátů na viceprezidenta – Sewall, Watson) poškodila končící hospodářská krize, v organizaci kampaně republikánů „zářil“ Marcus A. Hanna, bohatý podnikatel, nyní schopný volební manažer, později šedá eminence vlády McKinleyho. Republikáni si polepšili především na severovýchodě USA a v okolí Velkých jezer, kde získali většinu států. Poprvé se voleb účastnili voliči v Utahu (45. stát USA – leden 1896).

PŘEVAHA VÍTĚZNÝCH KANDIDÁTŮ V JEDNOTLIVÝCH STÁTECH

1897–1901

WILLIAM MCKINLEY

Nástup W. McKinleyho ukončil éru slabších prezidentů; spolu s demokratem G. Clevelandem jsou jediní alespoň mírně nadprůměrně hodnocení prezidenti USA v dlouhém období 1865–1901. S McKinleyem začala 16 let trvající vláda republikánských prezidentů. V ekonomické oblasti prosazoval silný protekcionismus, stál na počátku expanzivní zahraniční politiky USA. (Jeho jméno nese nejvyšší hora USA – Mt. McKinley.)

William McKinley se narodil 29. ledna 1843 v Niles ve státě Ohio do bohaté rodiny, jeho otec byl vlastníkem řady sléváren. V roce 1861 se přihlásil dobrovolně do uniijní armády, ve které bojoval až do konce občanské války, dosáhl hodnosti majora. Po válce vystudoval práva (Albany Law School, New York), vrátil se do Ohia a otevřel si advokátní kancelář. V roce 1871 se oženil, s manželkou Idou Saxtonovou měl dvě děti, obě ale brzy zemřely a manželka v důsledku nemoci zůstala doživotně invalidní.

Brzy se zapojil do politiky, v roce 1877 se za Republikánskou stranu dostal do Kongresu, kde se s výjimkou let 1883–84 udržel až do roku 1891. Zasadil se za vysoká dovozní cla, která zvýhodňovala rozvíjející

se domácí průmysl. V roce 1891 úspěšně kandidoval na guvernéra státu Ohia (byl jím do roku 1896). V této funkci prosadil i řadu sociálně citlivých opatření, čímž se jeho popularita zvýšila i mezi méně majetnými, a v rámci strany posílil natolik, že snadno získal nominaci republikánů do prezidentských voleb 1896. Ty přesvědčivě vyhrál a stal se 25. prezidentem USA.

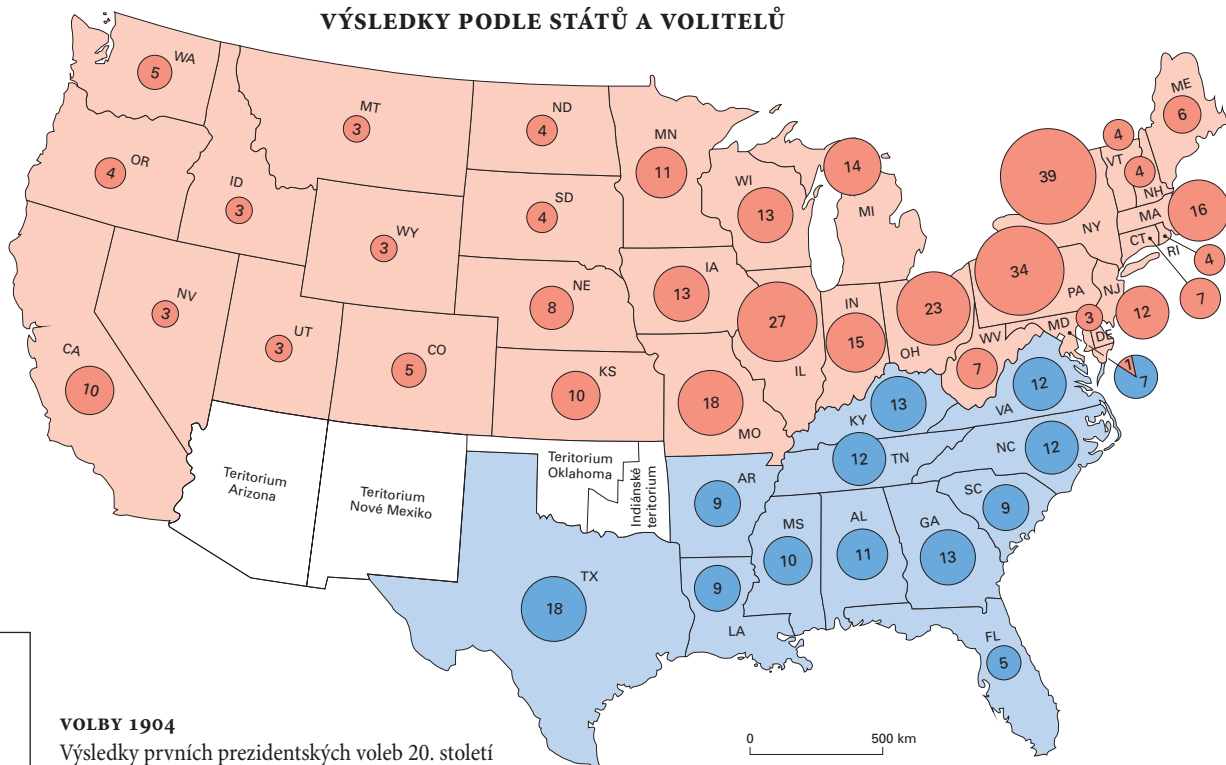
Od začátku mandátu se snažil, byť jen s částečným úspěchem, posílit oslabenou pozici prezidenta vůči Kongresu. Pokračoval v politice ochrany domácího průmyslu, za výrazný jev jeho vlády lze považovat především rozchod s tradičním izolacionismem a začátek expanze USA. V roce 1898 vyvolaly USA válku se Španělskem, která se odehrávala především

VÝSLEDKY HLASOVÁNÍ VOLITELŮ (476)

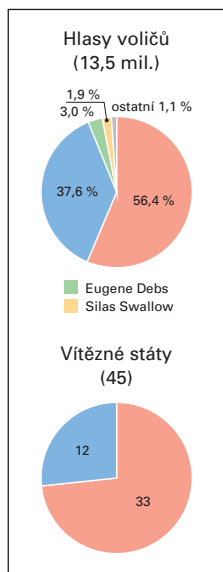
■ Theodore Roosevelt Charles Fairbanks [Republikánská strana]	336 (70,6 %)
■ Alton Parker Henry Davis [Demokratická strana]	140 (29,4 %)

VÝSLEDKY PODLE STÁTŮ A VOLITELŮ

Barva států odpovídá barvě kandidáta, který získal nejvíce voličských hlasů. Velikost terčů odpovídá počtu volitelů (číslo v terči), jejich barva kandidátovi, pro kterého hlasovali volitelé.

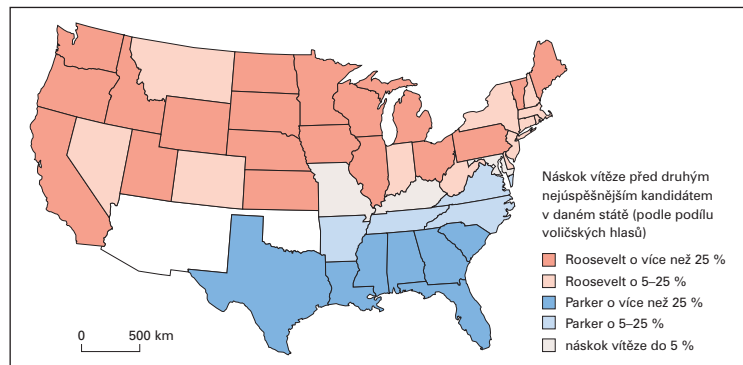
HLASOVÁNÍ VOLIČŮ

VOLBY 1904

Výsledky prvních prezidentských voleb 20. století patřily mezi jednoznačné, republikánská dvojice Roosevelt-Fairbanks získala výraznou převahu. Voličská podpora se rozdělila zcela „klasicky“ – v jižních státech pro demokraty, v severních a západních pro republikány. Demokratům se podařilo získat jen státy bývalé Konfederace a Kentucky s Marylandem (tam navíc Parker prohrál, byť o pouhých 50 hlasů, ale většina volitelů dala přesto hlas jemu). Roosevelt získal o 2,5 milionu více voličů (rozdíl takřka 19 % voličské podpory). Byl to výsledek jeho obrovské popularity i pověsti reformátora. Navíc si dokázal zajistit též podporu podnikatelských kruhů (na jeho kampaň přispěli i nejbohatší Američané – Morgan, Harriman, Depew ad.).

PŘEVAHA VÍTĚZNÝCH KANDIDÁTŮ V JEDNOTLIVÝCH STÁTECH

1905–1909

THEODORE ROOSEVELT →

Harvardu začala jeho poměrně dobrodružná kariéra. Přes místní politiku, četné zahraniční i domácí cesty, podnikání, práci u newyorské policie (velitel v letech 1895–97), pozici ve státní správě (náměstek ministra námořnictva) až po válečného hrdinu z války se Španělskem v r. 1898 (plukovník jezdecky) se v r. 1899 stal guvernérem svého rodného státu. Jeho pověst hrdiny a reformátora pomohla v prezidentských volbách v r. 1900 získat hlasy dvojici McKinley-Roosevelt (prezident-viceprezident). Když McKinley podlehl následkům atentátu (1901), stal se Roosevelt 26. prezidentem USA (dosud vůbec nejmladším v historii). Byl velmi schopným politikem, který si dokázal získat

populárity a podporu pro své záměry. To mu umožnilo jednoznačně zvítězit v prezidentských volbách v r. 1904. Ve svém druhém volebním období mj. přispěl k urovnání rusko-japonské války, za což získal v r. 1906 Nobelovu cenu míru (jako vůbec první občan USA). Snad paradoxně, neboť jeho slavným mottem k zahraniční politice Spojených států bylo „mluv jemně, ale v ruce drž pořádný klacek“; navázal na zahraniční politiku McKinleyho plně v duchu Monroeovy doktríny (intervence v Panamě, v Dominikánské republice, na Kubě, v Hondurasu). Za jeho vlády se z relativně slabého námořnictva USA stala třetí největší válečná flotila na světě. Posílena a modernizována byla také pozemní armáda. Na domácí scéně proslul mj. tlakem

vůči trustům – zvláště Morganovu a Rockefellerovu, nebo kroky k ochraně přírodního bohatství (jím zřízené národní parky, přírodní památky atd. dosáhly rozlohy bezmála 1 mil. km²).

Ve volbách 1908 se rozhodl nekandidovat. V letech 1909–10 se zúčastnil expedice do Afriky, kde si „užil“ své lovecké vášně, akce s nádechem dobrodružství mu pomohla udržet si mezi Američany vysokou popularitu. O návrat do vysoké politiky se pokusil v r. 1912. Tento pokus nevyšel (viz volby 1912), Roosevelt ale nadále komentoval politiku a často kritizoval politiku prezidenta Wilsona. Od počátku první světové války byl zastáncem vstupu USA do ní po boku Dohody. — Zemřel 6. ledna 1919. ■